

ния прав человека является то, что они являются коллективными и могут реализовываться совместно.

Это так называемые солидарные права, то есть право на развитие, на мир, на безопасную окружающую среду, на наследство человечества, а также право на коммуникацию, которое связано с концепцией нового международного информационного порядка. Права третьего поколения – это коллективные права, а не права индивида. Безусловно, отдельный человек принимает участие в реализации таких прав, но это участие связано не с его личным статусом, а с его положением как члена соответствующего сообщества.

В литературе высказывается мысль относительно появления четвертого и пятого поколений прав человека, которые направлены на защиту основных ценностей, души и духа человека. Четвертое поколение прав человека – это правовой ответ на вызовы XXI века, когда будет идти речь о выживании человечества как биологического вида, о сохранении цивилизации, последующей космической социализации человека.

Севостьянова Н.І.

доцент, Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Захист права власності історично належав до внутрішньої компетенції держав. Закріплення права на вільне володіння своїм майном у міжнародному публічному праві відбувалося повільно не з правових, а з політико-ідеологічних причин. Специфіка цього права з самого початку перешкоджала його включенню до загальноновизнаних міжнародних каталогів прав людини. Протистояння двох світових соціально-економічних систем після II Світової війни об'єктивно віддзеркалилося у загальних міжнародних договорах про права людини. Ця ситуація у загальному міжнародному праві збереглася до цього часу. Серед загальних міжнародних договорів про права людини право власності згадується рідко. Тому загальне конвенційне міжнародне право не часто містить тлумачення права людини на володіння своєю власністю.

Єдиним міжнародним актом універсального характеру, що закріплює право людини на вільне володіння своєю власністю є Загальна декларація прав людини, що називає це право і опосередковано (ч. 1 ст. 2, де проголошується заборона дискримінації у тому числі на ґрунті майнового стану) і прямо (ч. 1 ст. 17). Універсальні міжнародні договори про права людини, які були укладені відразу після прийняття Загальної декларації, враховували право на володіння власністю лише у випадках укладання цих договорів соціально однорідними державами (Конвенція про статус біженців 1951 р.) У свою чергу, Пакт про громадянські і політичні права обмежується наголосом на неприпустимості пов'язувати обсяг прав людини з майновим станом.

Найбільш всебічно міжнародно–правову характеристику права на вільне володіння своєю власністю надано в регіональних міжнародних договорах, що об'єднують держави з ринковою економікою. Першим таким договором був Протокол 1 до Європейської Конвенції з прав людини, прийняття якого призвело до появи наступних новел у міжнародному публічному праві: Протокол 1 до Конвенції став першим міжнародно–правовим актом, яким право на вільне володіння власністю було закріплене як одне з прав людини, при цьому міжнародно–правове розуміння права володіти власністю було суттєво уточнено у порівнянні зі ст. 17 Загальної декларації прав людини; відбулася конкретизація міжнародно–правового розуміння права на вільне володіння власністю – від особистого права людини до права кожної особи, фізичної чи юридичної, що суттєво розширило межі можливого застосування цієї норми міжнародного права; відбулось уточнення поняття «майно» внаслідок його тлумачення в практиці Європейського суду з прав людини, що відрізнило зміст цього поняття від закріпленого у Загальній декларації прав людини; внаслідок тлумачення Європейським Судом були встановлені міжнародно–визнані обмеження здійснення права власності; покладення на держави–сторони Конвенції міжнародно–правового зобов'язання привести законодавство у відповідність до ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції; поширення на право вільно володіти власністю міжнародного публічно–правового судового захисту в Європейському Суді з прав людини.

Враховуючи практику Європейського суду з прав людини можна стверджувати, що категорія права власності в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод має автономне

значення і може не збігатися з тим, що прийнято в національних правових системах. Такої думки притримуються російські вчені-правознавці В. В. Старженецький та І. В. Мінгазова і пояснюють це тим, що застосування і тлумачення міжнародних договорів відповідає міжнародно-правовим правилам, а правові конструкції, прийняті в національно-правових системах, не можуть мати визначального значення для міжнародно-правового регулювання.

При дослідженні статті 1 Протоколу № 1 необхідно розуміти, що концепція власності або «майна» тлумачиться дуже широко. Вона включає в себе широкий спектр економічних інтересів. Як встановлено прецедентним правом, наступні об'єкти включені в сферу дії статті: рухоме і нерухоме майно, матеріальні та нематеріальні інтереси, такі як акції, патенти, рішення арбітражу, право на пенсію, право домовласника на стягнення орендної плати, економічні інтереси, пов'язані з веденням бізнесу, право займатися тією чи іншою професією, правомірне очікування застосування певних умов до індивідуальної ситуації, що вимагає правового вирішення. За сучасних умов розвитку світового співтовариства відбувається значне розширення кола об'єктів права власності: поряд з речовими об'єктами з'являється значна кількість неречових (безтілесних) об'єктів, які розуміються як права, що мають вартість та грошову оцінку, але являють собою «ідеальний» майновий об'єкт неречового характеру. До таких об'єктів відносять об'єкти промислової, фінансової і комерційної власності, зокрема інформацію. Серед нових об'єктів права власності в юридичній доктрині виділяються органи і тканини людини, які можуть бути предметом трансплантації. Неречові (безтілесні) об'єкти права власності також підлягають правовому захисту.

Але гарантії статті 1 Протоколу № 1 не приводяться в дію, доки немає можливості заявити право вимоги на власність, що є предметом спору: охороні підлягає реально існуюча власність, а не право набувати власність у майбутньому. З цього випливає, наприклад, що очікування успадкування власності в майбутньому не підлягає охороні відповідно до статті 1.

Важливо пам'ятати, що корпоративні утворення можуть посилятися на статтю 1 для захисту своїх прав та інтересів нарівні з фізичними особами. Це ясно з слів, використаних у першій же строчці статті 1: «Кожна фізична або юридична особа має право...». Дискусійним є питання про можливість осіб публічного права підпа-

дати під сферу дії статті 1 Протоколу № 1, оскільки держава відповідно до цієї ж норми виступає передусім як зобов'язаний суб'єкт, а правоволодільцями названі всі приватні особи, які мають право вимагати від держави дотримання їхніх прав власності. При поширенні сфери дії статті 1 Протоколу № 1 на публічних власників, створюється небезпека того, що правоволоділець і зобов'язана особа стосовно конкретного майна збігаються в особі одного суб'єкта. А з точки зору теорії суб'єктивних прав власнику обов'язково повинні протистояти носії обов'язку. Повністю підтримуємо існуючу точку зору про те, що «суб'єктами права власності згідно зі статті 1 Протоколу № 1 не можуть бути державні утворення, державні підприємства (створені державою та їй підпорядковані), коли як правоволодільцем виступає держава. Ця теза підтверджується практикою Європейського суду, який не розглядав спори за участю осіб публічного права».

Оцінка обгрунтованості втручання Європейського Суду з прав людини для захисту права на вільне володіння власністю відбувається в межах певного алгоритму, відповідно до якого має бути оцінене: а) чи належить об'єкт правового захисту до майна в розумінні статті 1 Протоколу 1; б) види втручання, виділені в самій конвенційній нормі; в) наявність легітимної мети з огляду на суспільні (загальні) інтереси; г) пропорційність такого втручання та наявність справедливого балансу між вимогами щодо загальних інтересів суспільства і вимогами щодо захисту основних прав особи; д) відповідність такого втручання критерію правової визначеності або законності (це питання має ставитись в першу чергу, бо за відсутності законних підстав для такого втручання воно не може бути таким, що відповідає вимогам статті 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ).

Матеріально–правове регулювання відносин власності неможливе без належного забезпечення судовими органами реалізації процесуальних гарантій судового контролю, до якого належить реалізація процесуальних гарантій з метою захисту прав власності. Міжнародним судовим органам належить основна роль щодо захисту прав власників, у конкретизації міжнародно–правових норм про захист права власності, в розробці стандартів захисту іноземної власності, особливо це виявляється в діяльності Європейського суду з прав людини. Так, у рішеннях цього суду розкрито зміст фундаментальних принципів, закладених в основу Конвенції

про захист прав людини і основоположних свобод, що дало змогу сформуванню базові міжнародні стандарти захисту права власності, які можуть бути закладені в основу національних норм.

Шилов В. В.

*к.и.н., «Уральский государственный
экономический университет» в г.Березники, Россия*

ЗАКОН «О ЛЮСТРАЦИИ» В СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ: АКТУАЛЬНОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВА

Актуальность становления, развития правового государства и гражданского общества в современной России не вызывает сомнения. Более того, часть экспертов даже предрекают «гибель» Российской Федерации, если у нас не будут решены в ближайшее время социальные, экономические, политические проблемы.

Например, профессор исторической макросоциологии Северо-Западного университета США Георгий Дерлутьян считает, что нашей стране пора бы сдвинуться в ту или другую сторону. В частности гость из-за океана высказывая свои взгляды на перспективы модернизации в России в своём докладе на круглом столе «Пять веков модернизаций» в Москве в декабре 2010 года, отметил:

– Россия зависла между «недодемократией» и «недодиктатурой»... У власти нет достаточно эффективного демократического государства и нет достаточно эффективного диктаторского государства. [Дерлутьян, 2011, электронный ресурс].

Профессор из США рассказал, что в Москве ему бросился в глаза грозный для любой державы симптом:

– ...огромное давление в сторону показного потребления... Страсть элиты к «майбахам» погубит Россию. [Дерлутьян, 2011, электронный ресурс].

Автор этих строк, проживая в 2009 и 2010 годах на юге США, в частных беседах с ППС Университета Западной Флорида и Университета Южная Алабама, слышал и такую трактовку Российской Федерации:

– Россия – это авторитарное нефтегазовое государство, управляемое коррумпированной бюрократией [Шилов, 2011, с. 264].